

Legyen beszélő viszonyban önmagával a társadalom!

Miniszterelnök Úr! Kedves Antall József!

Íme, nyílt levélben fordulok hozzád, amelyet ma a Radnóti Színházban számos írókolléga társaságában föl fogok olvasni, egyetértésük reményében.

Betegséged híreit véve, kérek, fogadd nagyrabecsülésemet férfias helytállásodért. A leghatalmasabb ellenféllel szembenézve rendkívüli bátorságról és akaratéről adtál tanúbizonyságot.

Kétszer találkoztunk, 1989 novemberében a francia követőtől hazahoztál kocsin és a ház előtt, kikapcsolt motorral egy óra hosszát beszélgettünk, majd 1992 novemberében, amikor hivatalodban fölkerestelek, s mindkét alkalommal jól telt az idő, voltak szellemi-stiláris közös nevezőink, bölcsész kortársak között aligha lehet ez másként, és sajnálatos véletlennek tartottam, hogy azelőtt nem ismertük egymást.

A szellemes társalgópártnér oldottságát, humorát, a rangtartó egyenrangúság e két találkozás során tapasztalt légkörét sajnálattal hiányoltam nyilvános megnyilatkozásaidban, amelyeket ünnepélyesebbre és komorabbra formáltál, mint sokan publikumodból igényelték volna. Körülmények, karizma és betegség együttes hatásának tudom be ezt. S ne vedd kéretlen bizalmaskodásnak, ha miniszterelnöki monológjaid közül azt a taxisblokádt utáni, betegágyadról adott nyilatkozatotad éreztem a legbölcsebbnek, ha bölcsnek az olyan választott köztisztviselőt tekintjük, aki bár csak a rész választotta, az egészhez lojális.

Kilencvenkettőben hivatalodban tea mellett nagyjából azt mondatd, hogy téged, ahogy a betegség előrehaladásának esélyével számot vetsz, kicsinyes érdekek mind kevésbé foglalkoztatnak. Szó volt a televízióról és a rádióról, szá-

vaidból azt a következtetést szűrtem le, hogy teher rajtad ez az ügy, és megkönnyebbülnél, ha egy korrekt médiumtörvény által megszabadulnál tőle, most azonban még egyelőre és ideiglenesen el akarod érni a hatpárti megegyezéssel kinevezett médiumelnökök távozását, mintegy végkielégítésül a jobboldali radikálisoknak, akikőtől válni készülsz.

Több mint egy év telt el azóta, teljesült az akaratod, s a helyzet mindannyiunkat megszégyenítően visszatetszőbb, mint volt. Hogy a demokrácia nem hozott javulást sok ember életében, sőt, hogy nem kevésnek a nyomort hozta meg, ebben a még nagyobb szegénységben a felelősség és az esély is eloszlobb, a sugározott sajtó ügyében azonban a változtatás esélye kézzelfoghatóbb és a felelősség rendkívül koncentrált: a te kezéd ügyében volt, van is, remélem még, mindenestre a te tisztségedhez kapcsolódik.

Ami ma a rádióban és a televízióban zajlik, az mind nonszensz lenne, ha lenne törvény, amely már szinte volt, és amelyet az utolsó pillanatban te megváltoztatni rendeltél vagy hagytál. Nem vagy ártatlan abban a tényállásban, hogy ma nincs törvény, és hogy a két jelölted működésével és önkényeskedésével olyan széles körű visszatetszést keltett. Az egész volt kommunista Kelet-Európa azzal bizonyítja a legszembeötlőbben felkészületlenségét, éretlenségét a közeli integrációra a földrészt nyugati félével, hogy nem képes a közszolgálati rádióknak és televízióknak rendezett függetlenséget biztosítani a kormánytól. Jóllehet a mielőbbi integráció óhajja kormánypolitikád tengelye, amelyet az ellenzék is támogat, ennek az olyannyira áruklódó hitelességi próbának a magyar demokrácia kor-

Konrád György levele Antall Józsefhez

mányzásod éveiben nem tudott megfelelni.

Amit a két teljes elnöki jogkörrel felruházott vezető mond és tesz, olyan groteszk és inkonzisztens, annyira híján van a nyilvánosság és az értelmiségi szakmák iránti komolyan vehető tiszteletnek, hogy elképeldünk: csakugyan ők a megtestesítői a te intencióidnak, ez a hamis és vulgáris összevissza beszéd fejezné ki valóban a te kormányod szellemét? Nem tekinthetem másképp ezt az állapotot, mint függőben lévő, ideigleneset és karnyújtásnyi távolságban rendezhető, tehát drámaian jelképest. A döntés kapcsolója egy nagybeteg ember kezében van – a tiedben. A kis érdek fölé emelkedő és nagy érdeket szolgáló elhatározás töled indulhat ki.

Az előző parlament az utolsó fél évében meg tudta haladni önmagát, és sorozatosan elfogadott olyan sarkalatosnak mondott törvényeket, amelyek utat nyitottak az alkotmányos demokrácia kifejlődésének. Az új parlament számos jó vagy vitatható törvénnyel tovább folytatta ezt az alapozó munkát. Ha van nyílt sebként működő baja a magyar demokráciának, akkor az alkotmányértékű médiumtörvény hiánya az. A sajtószabadság, és benne a sugározott sajtóé, a demokrácia sine qua nonja. Nála nélkül nincs. Az a nép, amelynek nincsen szabad sajtója, szánandó. Mi szánalmasak vagyunk ezzel az alpári mizériával, amely arról szól, hogy szabad-e nekünk hivatalos szűrés nélkül megtudnunk, hogy mi van az országban, vagy nem szá-

bad. Demokrácia akkor van, ha ez a kérdés nincs.

Ha van valami, amihez az íróknak a reszpublikában közük van, az a szabadság, illetőleg a cenzúra viszonya a sajtó külföldi szintjein, mert ez a létezési föltételük. Meg kell hogy gondolkodtasson ennyi nem akármilyen írónak, művésznek, tudósnek a közös rosszálló gesztusa. Nem mániákusok jöttek össze petíciózni, nem semmittevők, akik unalmukban akadékoskodnak. A nevek mögött megfontolt személyek állnak, akiknek van szemük-fülük látni-hallani a nyilvánvalót, szagolni is szinte, hogy a dolgok e téren nincsenek rendben, s a törvény híján az álljogászas önkényeskedés halmozza ballépéseit. Munkajogi kérdéssé degradálni az objektív tájékoztatás eltulajdonítását az országtól olyan álnaivitás, amely legyintésnél többet nem érdemel.

Akkor van szenvedélyes idegeskedés ügyek körül, ha azok nincsenek törvényesen rendezve. Te érvényben tartotad azt a miniszteri határozatot a Kádár-korszak egyik legrosszabb évéből, 1974-ből, amely éppenséggel a sajtó önállósodásának volt hivatva gátat vetni. Nyomasztónak állítottad a törvény hiányát, s az valóban nyomasztó.

Maradék erőddel – sok ember óhajával egyezően – kérek, hass oda, hogy a kormány médium-törvényjavaslata, miután a kormánypárti többség nem engedte napirendre tűzni az ellenzéki törvényjavaslatokat, tartalmazza azt a formulát, amelyet az ország túlnyo-

mó többsége nevében a képviselők túlnyomó többsége el tud fogadni, és amely, ha érvényesül, akkor a sajtóviszonyokat elrendezi az élet, de médiaháborúra többet nem fognak okot adni, mert normálisak lesznek európai értelemben.

Tudom, fantasztikusan hangzik a választási hadjárat előtt, ha nem is kiengesztelő-dést, de procedurális megállapodást kötni, rögzíteni az országos eszmecsere szabályait, hogy ennek jóvoltából a mérkőzés sportszerűsége a szavazatok megoszlatását függetlenül a nemzet önbecsülését emelhesse. Hadd legyen a sajtó által a gondolkozni tudó társadalom zavartalan beszélő viszonyban önmagával. Ha a magyar demokráciát közös vállalkozásnak tekintjük, amelynek gyarlóságaiában tevételesen és szenvedőlegesen mindannyian osztozunk, ez a vállalkozás egy remélhetően normális tabellaátrendeződés előtt új lendületet nyerne, ha kormányod európai szabványok szerint demokratikus, a már egyszer közösen elfogadotthoz közel álló törvényjavaslatot terjesztene elő, amely kétharmados többséggel törvénnyé emelkedve olyan szimbolikus érvénnyel bírna, mint a közönség figyelő szeme és a bírói sípjel előtt a csapatkapitányok kézfogása.

Meggyőződése, hogy a magyar író-társadalom túlnyomó többsége üdvözlőne egy ilyen fordulatot, azok is, akik a helyzet törvényes rendezéséig tiltakozásképpen megvonták közreműködésüket a rádiótól és a televíziótól, azok is, akik nem, és ezek között azok is, akik politikai nyilatkozatot tettek közzé a nem közreműködők kollégák döntése ellen. Ebben a közmegegyezésben osztozna a magyarság zöme határon belül és kívül egyaránt, továbbá jelzés értéke lenne a szü-

kebb és tágabb külföld szemében, hogy íme, ezen túl vagyunk, elsőként az új demokráciák között. Miért ne tennénk le sikerrel ezt az érettségi vizsgát? Miért ne bizonyítanánk be, hogy ebben a kritikus vonatkozásban nagykorú demokrácia vagyunk? Miért ne viselkednénk mi is olyan civilizáltan, mint nyugati lakótársaink a közös földrészen?

Kedves Antal József, igen tisztelt Miniszterelnök Úr, kérek, tegyél egy gesztust. Jelezd, hogy még ebben a ciklusban, döntéshatókörében, indiszpozíciódon felülemelkedve rendezni akarod ezt a kérdést. Kormányzásod közel négyéves időszakának és vele a magyar parlamenti demokrácia első fejezetének az általános megítélése a kortársak és az utókor szemében lényegesen kedvezőbbre fordulna egy ilyen siker nyomán, és kitűnne, hogy az uralkodó tendencia mégiscsak a folyamatosság a demokratikus törvénykezésben. Fossza meg a kormány a sajtószabadság védelmében fellépőket összejöveleik indokától. Legyen ez a törvényjavaslat annak az elhatározásnak a jelképes kinyilvánítása, hogy a tömegközlés által a magyar polgárok szabad párbeszédben állnak egymással, van okuk tehát az önbecsülésre.

Mint többé-kevésbé egészséges ember nem tudom igazán elképzelni megpróbáltatásaidat. Amennyire mégis, fogadd együttérzésem kísérletét és ámulatomat, ahogy a vaksorssal való szembeszegüléset figyelmelem. Úgy tapasztaltam, hogy sokan éreznek hasonlóképpen irántad, Jobbulást, enyhületet és lelki békét kíván tisztelő kortársad,

Konrád György

Az író levelét december 4-én, szombaton olvasta fel a Radnóti Színházban.

Szegedi közéleti személyiségek véleménye

Póda Jenő: Nincs lelki ráhangolódás

– Konrád György levelét két oldalról is megközelíthetem. Tartalmi részét tekintve rögtön egy másik levél jut eszembe. Göncz Árpádé, ugyancsak Antall Józsefnek címezve, amelyben kormányfői előterjesztést kér a médiahelyzet rendezésére. A baj az, hogy a köztársasági elnök kihagyott egy logikai lépést: nem fogadta el a médiaelnökök lemondását. Bármilyen konstrukció is következék ezután a Rádiósnál és a Televíziósnál, az jogi eszközökkel, azaz a bíróságon meg támadható. Nem hiszem, hogy ilyen helyzeteket szabad volna előidézni. Van ugyanis ebben a noszogatásban valami, ami bizonytalanságot kelt. Hogy nem logikus. Nem menetrendszerű. Személyes véleményem lesújtó. A levél íze,

Géczi József: Csurkásodás után szellemi polgárháború

– A szocialisták elképzelése annak idején egy közalapítványi konstrukció volt, Kósa Ferenc készítette, tulajdonképpen ez vált a média-törvény-tervezet alapjává. De a Parlament nem fogadta el. Meg kell mondanom, hogy az ellenzék s mi szocialisták is hibát követtünk el, hogy nem szavaztuk meg a kurtított, de a „lukakkal” is működőképes törvényt. Az utolsó pillanat-

vonalvezetése kifogásolható. Konrád olyan asszociációs körből válogatta szavait (enyhület, kortársad stb.), amelyek azt sugallják, Antall József a halálos ágyán fekszik, s ez a nagybeteg ember tegyen még utoljára valamit, mert ez a közvélemény elvárása. Rossz hangulatban tettem le az újságot, amelyben Konrád írását olvastam. Régóta nem értek egyet több dologban sem Konrád Györggyel, de ez a megnyilatkozása egyenesen megdöbbentő volt. A legfelső körök között az utóbbi időben színvonalas párbeszéd alakult ki, a Konrád-levél sokat rontott ezen. Egyébként a parlamenti hangulatot, a folyosói beszélgetéseket figyelve nem látok esélyt médiatörvényalkotásra, nincs idő, energia, lelki ráhangolódás.

ban tudniillik egy szélsőséges polarizációba szaladt bele a Parlament. A sikertelen szavazás után két sugárzó arcot láttam az ülésteremben: Harasztit és Csurkát. Előbbi abban bízott, hogy megmarad a duális demokrácia: egy liberális és egy kormánypárti tévécsatorna; utóbbi pedig, hogy ezt a helyzetet hamarosan felszámolhatja. Az MDF centrumának meggyengülésé-

A politikai palettán elfoglalt helye szerint nyilván mindenki másként értékeli Konrád György fentebb közölt sorait. Azt azonban aligha lehet elvitatni, hogy napjaink már-már viselkedetlenné fokozódó politikai feszültségeinek közepette megszólalt egy olyan hang, amelyre érdemes odafigyelni. Ezért közzétettük Konrád György levelét, és ezért is kérdeztük az ügyrel kapcsolatban néhány szegedi közéleti személyiség véleményét.

vel ma már nem eldönthető, hogy ez a televízió a kormánypárti centrumpolitikát favorizálja vagy egyoldalúan csurkista vonalat követ, némelykor Antall-ellenes éllel. Sajnálatos, hogy Antall József politikai környezetének összeválogatásánál a lojalitásra helyezte a hangsúlyt, így, hogy ő maga kiesett, az MDF centrumának eltűnt a politikai tartalma, csupán taktikai célok, főleg a hatalom akarása tartja össze. Antall József személyének felértékelése Kon-

Dr. Szilváss László: Nem túl etikus...

A Kereszténydemokrata Néppárt Csongrád megyei szervezetének elnöke szerint ha a szerző levelének minden ötödik bekezdésében nem utalna a miniszterelnök úr betegségére, sőt, kiolvasható a halálos betegségre való utalása is, nos, ha ez nem volna, akkor egy nyílt levélnek neve-

rád György részéről szép és emberi gesztus. Úgy tudom, Antall József Németországból való hazajövele utánra tervezte, hogy a tavaly decemberi médiatörvény-változatot újra beviszi a Parlament elé. Betegsége azonban felerősödött, a kormány részéről pedig nem érzékelem a betérjesztés szándékát. Csurkásodás van. Viszont februárban sem volna még késő a törvényalkotás. Ha nem sikerül, szellemi polgárháború következhet.

zett írást végülis felolvashat a szerző – bárhol. De amikor olyan körülmények vannak, amelyre ő is utal, vagy tudni vél, ilyen esetben semmiképpen sem tartom a keresztényi erkölccsel teljesen egybevágónak, hogy ezt felhozva és mintegy erre hivatkozva kéri a miniszterelnök urat, hogy még

tegyen valami jót is...Mert ezt is ki lehet olvasni a levélből. Egyszóval, nem tartom etikusnak az így és most megírt levelet.

■ A fentiek, és az utóbbi időben annyit taglalt média-ügyek kapcsán, Ön hogyan vélekedik a honi tájékoztatásról?

– Véleményem szerint az írott sajtóban végképp nincs szó arról, hogy a legcsekélyebb korlátozása lenne bárkinek is, leszámítva persze, a tulajdonos vagy a főszerkesztő által foganatosított korlátozó intézkedéseket. A kormány-

Dr. Péter László: A visszafogottság segíthetne

Az irodalomtörténész, Szeged díszpolgára mondja: Én nem vagyok sem kormánypárti, sem ellenzéki, mindkét félben látok hibákat éppúgy mint erőnyeket. De ezt a levelet nem lett volna szabad közzétennie Konrád Györgynek, mert olyan utalásokat tartalmaz a miniszterelnök egészségi állapotára – a maradék erejére, indiszponáltságára hivatkozik – amelyek nem férnek össze egy írótól elvárható humanizmussal.

A médiatörvényről nem tudok nyilatkozni, hiszen a részletekérdeket nem ismerem, márpedig az ördög a részletekben bújjik meg. Így azt sem tudom áttekinteni, ki a felelős, valószínűleg mindkét fél. Az azonban bizonyos, hogy ez az egész ügy az emberekből megdöbbentő indulatokat kelt. Jleszt elfoglaltságra látok pél-

nak, vagy a kormányzó pártoknak itt azután semmi beleszólása sincs. Hogy az elektronikus sajtóban van-e, azt én nem tudnám megítélni. Nyilván, hogy van olyan értelmű intézkedése a kinevezett alelnököknek, amelyek hasonlóak, mint az írott sajtóban a főszerkesztőké. Az egész sajtó-ügy akkor kezdődött, amikor az Esti Egyenleg főszerkesztője ellen megindították a fegyelmi eljárást. Ennek az eljárásnak a végén megszüntették a közalkalmazotti jogviszonyát. Végül is ez egy munkajogi kérdés.

dákat pro és kontra. Olvasom például a Népszabadságban a véleményeket: az egyik az mondja, Hankiss és Gómbár óta jobbak a műsorok, a másik pedig, hogy rosszabbak. Szerintem ugyanolyanok: vannak rosszak és vannak jók. Az lenne a megoldás, hogy mindkét fél fogja vissza és mérsékelje magát, az ellenzék pedig ne vigye ki a társadalomba a médiaügyet. Üljenek le tárgyalni a parlament kulturális bizottságában és egyezzenek meg végre.

Ami a társadalom meghasonlását illeti, sajnos ennek történelmi okai vannak. A második világháborútól kezdve több mint ötven év terhét hurocoljuk magunkkal, és nem is várható, hogy három-négy év alatt meg tudjunk szabadulni tőle.